

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

19 декември 2013 година *

„Съдебна компетентност по граждански и търговски дела — Регламент (ЕО) № 44/2001 — Член 2 — Член 5, точка 1, букви а) и б) — Специална компетентност по дела, свързани с договор — Понятия „продажба на стоки“ и „предоставяне на услуги“ — Договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция на стоки“

По дело C-9/12

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Tribunal de commerce de Verviers (Белгия) с акт от 20 декември 2011 г., постъпил в Съда на 6 януари 2012 г., в рамките на производство по дело

Corman-Collins SA

срещу

La Maison du Whisky SA,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: А. Tizzano, председател на състав, А. Borg Barthet и М. Berger (докладчик), съдии,
генерален адвокат: N. Jääskinen,

секретар: V. Tourrès, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 31 януари 2013 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за Corman-Collins SA, от P. Henry и F. Frederick, avocats,
- за La Maison du Whisky SA, от B. Noels и C. Héry, avocats,
- за белгийското правителство, от Т. Materne, J-C. Halleux и С. Pochet, в качеството на представители,
- за швейцарското правителство, от О. Kjelsen, в качеството на представител,
- за Европейската комисия, от М. Wilderspin, в качеството на представител,

* Език на производството: френски.

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 25 април 2013 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 2 и член 5, точка 1, букви а) и б) от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74, наричан по-нататък „Регламентът“).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между Corman-Collins SA (наричано по-нататък „Corman-Collins“), установено в Белгия, и La Maison du Whisky SA (наричано по-нататък „La Maison du Whisky“), установено във Франция, по повод на искане за обезщетение поради разваляне на договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция на стоки, който обвързвал тези дружества.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Член 2, параграф 1 от Регламент № 44/2001, който се намира в раздел 1, озаглавен „Общи разпоредби“, на глава II от посочения регламент, която урежда правилата за компетентност, прогласява принципа, че „[п]ри условията на настоящия регламент, искиве срещу лицата, които имат местоживеене в държава членка, независимо от тяхното гражданство, се предявяват пред съдилищата на тази държава членка“.
- 4 В член 3 от Регламента, който също е част от раздел 1 на глава II, е уточнено:

„1. Срещу лица, които имат местоживеене в държава членка, могат да бъдат предявявани искиве в съдилищата на друга държава членка само при съблюдаване на правилата, установени в раздели 2—7 от настоящата глава.

2. По-специално правилата за национална компетентност, установени в приложение I, няма да се прилагат в техен ущърб“.
- 5 Съгласно член 5 от този регламент, който се съдържа в озаглавения „Специална компетентност“ раздел 2 от глава II:

„Срещу лице, което има местоживеене в държава членка, може да бъде предявен иск в друга държава членка:

 - 1) а) по дела, свързани с договор — в съдилищата по мястото на изпълнение на [задължението, което е в основата на иска];
 - б) за целите на настоящата разпоредба и освен ако не е договорено друго, мястото на изпълнение на [задължението, което е в основата на иска,] е:
 - в случая на продажба на стоки, мястото в държава членка, където съгласно договора са доставени стоките или е трябвало да бъдат доставени,

— в случая на предоставяне на услуги, мястото в държава членка, където съгласно договора услугите са били предоставени или е трябвало да бъдат предоставени;

в) ако не се прилага буква б), тогава се прилага буква а).

[...]“.

Белгийското право

6 В член 1, параграф 2 от Закона от 27 юли 1961 г. за едностранно прекратяване на безсрочните договори за предоставяне на изключително право на дистрибуция (*Moniteur belge* от 5 октомври 1961 г., стр. 7581), изменен със Закона от 13 април 1971 г. за едностранното прекратяване на договорите за предоставяне на изключително право на дистрибуция (*Moniteur belge* от 21 април 1971 г., стр. 4996, наричан по-нататък „белгийският закон от 27 юли 1961 г.), „договорът за предоставяне на изключително право на дистрибуция“ е определен като „договор, по силата на който възложителят дава право един или повече дистрибутори да продават от свое име и за своя сметка стоките, произвеждани или разпространявани от възложителя“.

7 Член 4 от този закон предвижда:

„При разваляне на договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция, пораждащ последици на цялата белгийска територия или на част от нея, увреденият дистрибутор може при всички случаи да предяви срещу възложителя съдебен иск в Белгия, пред съда по собственото си местоживееие или пред съда по местоживееенето или седалището на възложителя.

Ако спорът бъде отнесен до белгийски съд, той прилага изключително белгийския закон“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

8 Corman-Collins и La Maison du Whisky поддържат от около десет години търговски отношения, в рамките на които първото дружество купува от второто уиски от различни марки, което му се доставя във Франция и което то препродава в Белгия.

9 През цялото това време Corman-Collins ползва наименованието „Maison du Whisky Belgique“ и интернет сайт, озаглавен „www.whisky.be“, без това да предизвиква реакцията на La Maison du Whisky. Освен това адресът и телефонният номер на Corman-Collins са посочени в списание Whisky Magazine, издавано от дъщерно дружество на La Maison du Whisky.

10 През декември 2010 г. La Maison du Whisky забранява на Corman-Collins да използва наименованието „Maison du Whisky Belgique“ и затваря сайта www.whisky.be. През февруари 2011 г. то уведомява Corman-Collins, че считано съответно от 1 април и от 1 септември 2011 г., ще възложи изключителната дистрибуция на две марки от своите продукти на друго дружество, като приканва Corman-Collins да прави поръчките си чрез това дружество.

11 Corman-Collins предявява иск срещу Maison du Whisky пред Tribunal de commerce de Verviers, като иска главно то да бъде осъдено да заплати обезщетение за прекратяване на договора без предизвестие и допълнително обезщетение на основание на белгийския закон от 27 юли 1961 г.

- 12 La Maison du Whisky оспорва териториалната компетентност на сезирания съд с мотива, че на основание член 2 от Регламента делото е подсъдно на френските съдилища. Corman-Collins отговаря на това възражение за липса на компетентност, като се позовава на член 4 от посочения белгийски закон.
- 13 В това отношение страните по главното производство спорят относно начина, по който трябва да бъдат квалифицирани техните търговски отношения. Corman-Collins поддържа, че става въпрос за договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция, докато според La Maison du Whisky става въпрос за обикновени договори за покупко-продажба, сключвани въз основа на седмични поръчки в съответствие с направените от Corman-Collins заявки.
- 14 В акта за преюдициално запитване Tribunal de commerce de Verviers посочва изрично, че Corman-Collins и La Maison du Whisky „са обвързани от устен договор“ и че „по силата на [...] белгийския закон от 27 юли 1961 г. правоотношението между страните може да се квалифицира като договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция, тъй като ищецът е бил оправомощен да препродава на белгийска територия стоките, закупени от ответника“.
- 15 Запитващата юрисдикция обаче изразява съмнения относно възможността да основе компетентността си на правилото по член 4 от белгийския закон от 27 юли 1961 г. Тя изтъква, че по силата на член 2 от посочения регламент, който според нея е приложим в конкретния случай, би следвало да са компетентни френските юрисдикции, но че също така е възможно да се приложи и член 5, точка 1 от същия регламент. В това отношение, имайки предвид практиката на Съда, запитващата юрисдикция иска да се установи дали договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция трябва да се квалифицира като договор за продажба на стоки и/или като договор за предоставяне на услуги по смисъла на член 5, точка 1, буква б) от Регламента. Тя добавя, че ако нито една от тези квалификации не може да бъде възприета по отношение на този вид договор, ще трябва в този случай да се определи кое е спорното задължение, на което се основава искът по главното производство, по смисъла на член 5, точка 1, буква а) от същия регламент.
- 16 При тези обстоятелства Tribunal de commerce de Verviers решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Трябва ли член 2 от Регламент [...] евентуално във връзка с член 5, параграф 1, буква а) или буква б) да се тълкува в смисъл, че не допуска правило за определяне на компетентност като това по член 4 от белгийския закон от 27 юли 1961 г., който предвижда компетентност на белгийските юрисдикции, когато дистрибуторът е установен на белгийска територия и когато договорът за предоставяне на изключително право на дистрибуция поражда всички или част от своите последици на същата тази територия, независимо от мястото на установяване на възложителя, срещу когото е предявен искът?
- 2) Трябва ли член 5, параграф 1, буква а) от Регламент [...] да се тълкува в смисъл, че се прилага към договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция на стоки, по силата на който едната от страните по него купува стоки от другата с цел да ги препродаде на територията на друга държава членка?
- 3) При отрицателен отговор на този въпрос, трябва ли член 5, параграф 1, буква б) от Регламент [...] да се тълкува в смисъл, че има предвид договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция като този между страните по спора?
- 4) При отрицателен отговор на двата предходни въпроса, кое е оспорваното задължение при прекратяване на договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция: това на продавача възложител или това на купувача дистрибутор?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 17 С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали разпоредбите на Регламента допускат прилагането в хипотеза, в която възложителят, ответник по спора, е установен в държава членка, различна от тази на сезираната юрисдикция, на национално правило за определяне на компетентност като посоченото в член 4 от белгийския закон от 27 юли 1961 г., което предвижда, че националните юрисдикции са компетентни да разгледат спор относно разваляне на договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция, ако дистрибуторът е установен на националната територия.
- 18 На първо място, що се отнася до приложното поле на Регламента, от съображение 2 от него става ясно, че той цели по-специално да уеднакви стълкновителните норми в областта на компетентността по граждански и търговски дела с уточнението, че съгласно постоянната практика на Съда прилагането на тези правила изисква в спора да е налице международен елемент (вж. по-конкретно Решение от 17 ноември 2011 г. по дело *Hypoteční banka*, C-327/10, Сборник, стр. I-11543, точка 29).
- 19 В съответствие със съображение 8 от Регламента въведените с него общи правила трябва по принцип да се прилагат, когато ответникът е установен в държава членка.
- 20 На второ място, що се отнася до предвидените в Регламента правила за компетентност, общото правило за компетентност, въведено в член 2 от него, предвижда, че когато ответникът има местоживееене в държава членка, компетентни са юрисдикциите на тази държава.
- 21 В член 3, параграф 1 от Регламента се уточнява, че единствените дерогации от това принципно правило са тези, предвидени в правилата за определяне на компетентност, прогласени в раздели 2—7 от глава I от този регламент. Така в този член 3, параграф 1 имплицитно, но задължително се изключва прилагането на националните правила за определяне на компетентност. Това изключване е потвърдено в параграф 2 от този член 3, който препраща към неизчерпателен списък на национални правила за компетентност, на които не може да се прави позоваване.
- 22 Следователно, при положение че даден спор с международен елемент влиза в материалното приложно поле на Регламента, което не е оспорено по настоящото дело, и че ответникът е с местожителство на територията на държава членка, какъвто е случаят в спора по главното производство, предвидените в Регламента правила за компетентност трябва по принцип да намерят приложение и имат предимство пред националните правила за компетентност.
- 23 Вследствие на това следва на първия въпрос да се отговори, че член 2 от Регламента трябва да се тълкува в смисъл, че когато ответникът е установен в държава членка, различна от тази на сезираната със спора юрисдикция, той не допуска прилагането на национално правило за определяне на компетентност като предвиденото в член 4 от белгийския закон от 27 юли 1961 г.

По втория и третия въпрос

- 24 С тези въпроси, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали член 5, точка 1, буква б) от Регламента, който се отнася до договорите за продажба на стоки и до договорите за предоставяне на услуги, е приложим към договор за

предоставяне на изключително право на дистрибуция, или в случай на договор от този вид юрисдикцията, компетентна да разгледа иск, основан на подобен договор, трябва да се определи в приложение на член 5, точка 1, буква а) от Регламента.

- 25 За да се отговори на поставените въпроси, следва, на първо място, да се уточни понятието за договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция.
- 26 Както е посочил генералният адвокат в точка 40 от своето заключение, понятието „договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция“, използвано от запитващата юрисдикция в преюдициалните въпроси, не е определено в правото на Съюза понятие и може да отпрати към различни положения в правото на държавите членки.
- 27 При все това, независимо от видовете договори за предоставяне на изключително право на дистрибуция в търговската практика, задълженията, които те предвиждат, се движат около целта на този тип договори, която е да се гарантира дистрибуцията на продуктите на възложителя. С оглед на това възложителят се задължава да продаде на дистрибутора, който той е избрал с тази цел, стоките, които последният е поръчал в отговор на търсенето на своите клиенти, докато дистрибуторът се задължава да закупи от възложителя стоките, които са му необходими.
- 28 Съгласно широко възприетото в правото на държавите членки схващане договорът за предоставяне на изключително право на дистрибуция се сключва под формата на рамково споразумение, което установява общи правила, приложими в бъдеще към отношенията между възложителя и дистрибутора, що се отнася до техните задължения за доставяне и/или снабдяване, и подготвя последващите договори за продажба. Както е посочил генералният адвокат в точка 41 от своето заключение, често страните предвиждат и особени договорни уговорки относно дистрибуцията от страна на дистрибутора на продадените от възложителя стоки.
- 29 Именно като се прави позоваване на типов договор, съдържащ подобни задължения, следва да се отговори на втория и на третия въпрос, доколкото те се отнасят до прилагането към договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция на член 5, точка 1 от Регламента, с уточнението, че в рамките на производството, посочено в член 267 ДФЕС, което се основава на разделение на правомощията между националните юрисдикции и Съда, националният съд е компетентен да извърши всяка преценка на фактите (вж. по-специално Определение от 14 ноември 2013 г. по дело *Krejčí Lager & Umschlagbetrieb*, C-469/12, точка 29 и цитираната съдебна практика).
- 30 На второ място, ще се отнася до определянето на юрисдикцията, компетентна да разгледа спор, основан на договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция в посочения по-горе смисъл, в самото начало следва да се припомни, че използваните в Регламента понятия трябва по принцип да се тълкуват самостоятелно, главно въз основат на системата и на целите на посочения регламент, за да се осигури еднаквото му прилагане във всички държави членки (вж. по-конкретно Решение от 14 март 2013 г. по дело *Česká spořitelna*, C-419/11, точка 25).
- 31 Колкото до предвиденото в член 5, точка 1 от Регламента правило за специална компетентност при дела, свързани с договор, което допълва принципното правило за компетентност на съда по местоживееене на ответника, Съдът вече е приел, че то отговаря на целта за близост и се основава на тясна връзка между договора и компетентния да се произнесе по него съд (Решение от 11 март 2010 г. по дело *Wood Floor Solutions Andreas Domberger*, C-19/09, Сборник, стр. I-2121, точка 22 и цитираната съдебна практика).

- 32 Съдът също е посочил, що се отнася до мястото на изпълнение на задълженията, произтичащи от договор за продажба на стоки, че в член 5, точка 1, буква б), първо тире Регламентът определя автономно този критерий на привързване, за да подпомогне постигането на целите за уеднаквяване на правилата за съдебната компетентност и за тяхната предвидимост (Решение по дело Wood Floor Solutions Andreas Domberger, посочено по-горе, точка 23 и цитираната съдебна практика). Такива са и целите на член 5, точка 1, буква б), второ тире от Регламента, при положение че предвидените в него правила за специална компетентност по дела, свързани с договор за продажба на стоки и за предоставяне на услуги, имат един и същ замисъл, преследват едни и същи цели и заемат едно и също място в системата, установена от този регламент (Решение по дело Wood Floor Solutions Andreas Domberger, посочено по-горе, точка 26 и цитираната съдебна практика).
- 33 Именно с оглед на тези цели следва да се установи дали договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция попада в една от двете категории договори, посочени в член 5, параграф 1, буква б) от Регламента.
- 34 В това отношение Съдът е посочил, че квалифицирането на договор с оглед на тази разпореда следва да се прави въз основа на характерното за разглеждания договор задължение (Решение от 25 февруари 2010 г. по дело Car Trim, C-381/08, Сборник, стр. I-1255, точки 31 и 32).
- 35 Съдът също е приел, че договор, чието характерно задължение е доставката на стока, трябва да се квалифицира като „продажба на стоки“ по смисъла на член 5, точка 1, буква б), първо тире от Регламента (Решение по дело Car Trim, посочено по-горе, точка 32).
- 36 Подобна квалификация може да намери приложение към трайно търговско отношение между двама икономически оператори, когато това отношение се свежда до последователни споразумения, всяко от които има за предмет доставянето и вдигането на стоки. За сметка на това тя не отговаря на структурата на типичен договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция, който се характеризира с рамково споразумение, имащо за предмет задължение за доставяне и за снабдяване, сключено за в бъдеще от двама икономически оператори и съдържащо специални договорни уговорки относно дистрибуцията от страна на дистрибутора на продадените от възложителя стоки.
- 37 Що се отнася до въпроса дали договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция може да бъде квалифициран като договор за „предоставяне на услуги“ по смисъла на член 5, точка 1, буква б), второ тире от Регламента, следва да се напомни, че съгласно даденото от Съда определение понятието за услуги по смисъла на тази разпореда най-малкото предполага, че предоставящата услугите страна извършва определена дейност срещу възнаграждение (Решение от 23 април 2009 г. по дело Falco Privatstiftung и Rabitsch, C-533/07, Сборник, стр. I-3327, точка 29).
- 38 Що се отнася до първия критерий, посочен в това определение, тоест до наличието на дейност, от практиката на Съда следва, че той изисква извършването на действия и изключва обикновеното бездействие (вж. в този смисъл Решение по дело Falco Privatstiftung и Rabitsch, посочено по-горе, точки 29—31). Този критерий съответства при договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция на характерната престация на дистрибутора, който, извършвайки дистрибуцията на продуктите на възложителя, участва в разработването на тяхното разпространение. Благодарение на гарантираното снабдяване, от което се ползва по силата на договора за предоставяне на изключително право на дистрибуция и евентуално на неговото участие в търговската стратегия на възложителя, по-конкретно в промоционални дейности, обстоятелства, които следва да бъдат констатирани от националния съд, дистрибуторът е в състояние да предложи на клиентите услуги и предимства, каквито не може да предложи лице, извършващо обикновена препродажба, и по този начин да завладе в полза на продуктите на възложителя по-голяма част от местния пазар.

- 39 Що се отнася до втория критерий, тоест до възнаграждението, предоставено в замяна на извършването на дейност, следва да се подчертае, че той не би могъл да се схваща стриктно в смисъл на плащане на парична сума. Всъщност подобно ограничаване не е заложено в твърде общия текст на член 5, точка 1, буква б), второ тире от Регламента, нито е в съзвучие с преследваните от тази разпоредба цели за близост и уеднаквяване, припомнени в точки 30—32 от настоящото решение.
- 40 В това отношение следва да се вземе предвид фактът, че договорът за предоставяне на изключително право на дистрибуция се основава върху подбор на дистрибутора от възложителя. Този подбор, който е характерен за такъв вид договори, предоставя на дистрибутора конкурентно предимство, доколкото той единствено би имал правото да продава продуктите на възложителя върху определена територия или най-малкото доколкото ограничен брой дистрибутори биха се ползвали от това право. Освен това договорът за предоставяне на изключително право на дистрибуция често предвижда помощ на дистрибутора в областта на достъпа до рекламни материали, на предаването на ноу-хау посредством обучения или още на улесненията за плащане. Всички тези предимства, чието съществуване трябва да провери съдът, който решава спора по същество, имат за дистрибутора икономическа стойност, която може да се счита за възнаграждение.
- 41 Следва, че договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция, съдържащ типичните задължения, посочени в точки 27 и 28 от настоящото решение, може да се квалифицира като договор за предоставяне на услуги за целите на прилагане на правилото за компетентност по член 5, точка 1, буква б), второ тире от Регламента.
- 42 Това квалифициране изключва прилагането към договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция на правилото за компетентност, предвидено в буква а) на посочения член 5, точка 1. Всъщност с оглед на йерархията между буква а) и буква б), установена в буква в) от тази разпоредба, предвиденото в член 5, точка 1, буква а) от Регламента правило за компетентност следва да се прилага само алтернативно и при липса на друго правило спрямо правилата за компетентност, посочени в член 5, точка 1, буква б) от него.
- 43 С оглед на гореизложените съображения на втория и третия въпрос следва да се отговори, че член 5, точка 1, буква б) от Регламента трябва да се тълкува в смисъл, че правилото за компетентност, прогласено във второто тире на тази разпоредба за споровете относно договори за предоставяне на услуги, намира приложение в случай на иск, с който установен в държава членка ищец предявява срещу установен в друга държава членка ответник изведени от договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция права, което предполага, че обвързващият страните договор съдържа особени уговорки относно дистрибуцията от страна на дистрибутора на продадените от възложителя стоки. Националният съд следва да провери дали случаят е такъв в спора, с който е сезиран.

По четвъртия въпрос

- 44 С този въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи кое е в случай на спор, основан върху прекратяване на договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция, спорното задължение, стоящо в основата на иска.
- 45 Така, разгледан с оглед на мотивите на акта за преюдициално запитване, този въпрос се отнася до тълкуването на член 5, точка 1, буква а) от Регламента.
- 46 Предвид отговора на втория и третия въпрос не следва да се дава отговор на този въпрос.

По съдебните разноси

⁴⁷ С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноси. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

- 1) Член 2 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела трябва да се тълкува в смисъл, че когато ответникът е установен в държава членка, различна от тази на сезираната със спора юрисдикция, той не допуска прилагането на национално правило за определяне на компетентност като предвиденото в член 4 от Закона от 27 юли 1961 г. за едностранно прекратяване на безсрочните договори за предоставяне на изключително право на дистрибуция, изменен със Закона от 13 април 1971 г. за едностранното прекратяване на договорите за предоставяне на изключително право на дистрибуция.
- 2) Член 5, точка 1, буква б) от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че правилото за компетентност, прогласено във второто тире на тази разпоредба, за споровете относно договори за предоставяне на услуги намира приложение в случай на иск, с който установен в държава членка ищец предявява срещу установен в друга държава членка ответник изведени от договор за предоставяне на изключително право на дистрибуция права, което предполага, че обвързващият страните договор съдържа особени уговорки относно дистрибуцията от страна на дистрибутора на продадените от възложителя стоки. Националният съд следва да провери дали случаят е такъв в спора, с който е сезиран.

Подписи